

Interview Paul Verhaeghe

Professor Paul Verhaeghe is van opleiding klinisch psycholoog, van vorming psychoanalyticus. Hij werkt als gewoon hoogleraar aan de UGent en heeft verschillende boeken geschreven die internationaal een groot succes kennen. Zijn laatste boek heet 'Autoriteit'. 't Paperke was op 8 september aanwezig op de boekvoorstelling in de Vooruit en kreeg na het lezen van het boek de kans hem een interview af te nemen.

't Paperke splitste dit interview in 3 delen op. Eerst een klein algemeen deel waarin de studenten hem een beetje beter leren kennen, nadien een deel over zijn nieuw verschenen boek 'Autoriteit' en tot slot een korte Q & A.

't Paperke: Waarom koos u als student voor de richting Psychologie?

Verhaeghe: In het middelbaar volgde ik de klassieke humaniora (Latijn-Grieks) waardoor ik aan de universiteit geen positieve wetenschappen kon studeren tenzij ik een voorbereidend jaar volgde. Ik had nl te weinig uren wiskunde gekregen. Ik koos voor *orthopedagogiek* omdat ik ervaring had met de toen grootste instelling voor gehandicapte kinderen die zich in mijn geboortedorp bevond en waar ik als kind vaak speelde. De twee kandidaturen waren gemeenschappelijk voor Psychologie en Pedagogiek. Prof. Maria Wens (*n.v.d.r.: voor meer uitleg: zoek internaat 'Vrij en Vrolijk' om minder vrolijk te worden*) leidde in die tijd de orthopedagogiek en alle studenten gingen toen systematisch tegen haar betogen. Door haar wilde niemand orthopedagogiek volgen. In die periode kwam de pas opgerichte *klinische psychologie* van de grond. Vrij snel koos ik voor psychologie en behoorde tot de tweede lichting afgestudeerden in de klinische richting.

't Paperke: Hoe verliep uw studententijd? Was u aangesloten bij een studentenclub?

Verhaeghe: Er was toen een antibeweging tegen studentenclubs. Men beschouwde ze als ultranationalistisch-Vlaams en ouderwets. Verstandige studenten wilden niet scheef bekeken worden en sloten zich daar dus niet bij aan. Mijn studententijd zelf was een bijzonder aangename periode omdat wij zeer weinig les hadden. Wij kregen enkel theoretische colleges, geen oefeningen, en de groep was ook een stuk kleiner. In de licentie (*n.v.d.r.: master*) waren we met 60 à 70 studenten. Ik ging vrij veel uit en bleef 's avonds amper op mijn kot. Er was een intellectuele beweging aan de gang: we lazen Freud, Marcuse en Marx en debatteerden daarover. We hadden er ook de tijd voor. Wij hadden niet zoveel les als jullie nu en wij brosten nog veel ook. Wij schreven geen papers maar moesten wel een veel diepgaandere thesis maken. De huidige studenten in het postgraduaat met hun masterdiploma hebben de tijd niet gekregen om te lezen en enkel de cursussen geblokt. Dat is een verarming. De modale opleiding is beter dan vroeger maar de betere student is paradoxaal genoeg minder goed gevormd.

't Paperke: Wat vindt u van de mentaliteit van de huidige studenten?

Verhaeghe: Ik gaf zelf al zeer vroeg les en had als assistent al een volledig vak. Ik was toen een jaar of 26 en tot ik ongeveer midden 30 was kon ik de studenten zeer goed aanvoelen: we lazen dezelfde boeken, bekeken dezelfde films, gingen af en toe naar dezelfde cafés. Er was niet het generatieverschil dat ik vanaf mijn 35e plots wel voelde. Rond mijn 45e was het aanvoelen compleet weg. Dus durf ik hierover geen uitspraak te doen, ik weet het niet. Het staat te ver van mij.

't Paperke: Welke raad zou u meegeven aan de studenten?

Verhaeghe: In het woordje universiteit zit het *universitas*, veel studenten spreken vandaag over "school", pijnlijk! Mijn raad is: ga zo breed mogelijk, blijf letterlijk en figuurlijk niet in uw kot. Blijf niet in uw eigen faculteit. Volg eens vakken bij andere faculteiten. Ik moet toegeven dat wij daarvoor de tijd hadden. We hoorden bvb van andere studenten dat die ene prof interessant was en dan gingen we naar hem luisteren. Wij kregen een veel bredere vorming. Zonder iemand iets te willen verwijten heb ik de indruk dat het nu vaak te eng is. Jullie wereld gaat niet open terwijl toen voor mij wel. Ik heb daar zeer veel aan gehad.

't Paperke schakelt nu over naar het in september verschenen boek 'Autoriteit' van professor Paul Verhaeghe. 't Paperke geeft de lezers het volgende mee: in dit boek gaat 'autoriteit' over collectiviteit, groepsdruk, de dood van de traditionele politiek en het onderscheid tussen macht (= uitgesteld geweld) en autoriteit. Daarnaast stelt de professor zijn alternatief voor: horizontale deliberatieve democratie, vrijwillige onderwerping en sociale controle.

't Paperke: Wat was voor u de trigger om het boek 'Autoriteit' te schrijven?

Verhaeghe: Al minstens 15 jaar lang stel ik de problemen met autoriteit op verschillende vlakken vast: opvoeding, onderwijs, op straat enz. Ik herken me niet in de oplossing die men nu voorstelt, nl. terugkeer naar Law & Order, de strenge leidersfiguren, de GASboetes, de militairen. Deze oplossing wil ik niet maar ik ontken ook niet het probleem. Ik kwam pas met het boek en het onderwerp naar buiten toen ik het probleem structureel begreep en een alternatieve oplossing kon voorstellen.

't Paperke: U maakt terecht een onderscheid tussen autoriteit en macht waarbij gewettigde macht een rol speelt in autoriteit maar niet gelijk is aan pure macht. Zit neiging tot machtsmisbruik echter niet ingebakken in de mens? Is het niet zo dat macht corrupteert?

Verhaeghe: Macht corrupteert als je ze te lang in dezelfde handen laat. Iedereen ervaart het zo. Zit machtsmisbruik in ons? Waarschijnlijk wel maar je kunt dat nooit hard maken omdat het een morele vraag is. De twee autoriteitsvormen die wij kennen - de patriarchale top-down vorm en de nieuwe vorm van autoriteit die horizontaal en bottom-up functioneert - zijn beide gebaseerd op angst. De eerste grondt zich op angst voor god, gebod en de hel. De tweede op angst voor sociale controle en uitsluiting. Blijkbaar heeft de mens dat nodig. Ik ken geen autoriteit die kan functioneren zonder angst.

't Paperke: U stelt dat horizontale autoriteit de toekomst is en al zichtbaar aanwezig. Toch zijn vele bottom-up projecten een stille dood gestorven. Knijpt het 'ancien régime' niet iedere poging tot horizontale autoriteit dood? Of is het de mens zelf omdat die pas reageert wanneer het water hem/haar aan de lippen staat?

Verhaeghe: Het is beide. Eerst en vooral zijn wij ontzettende gewoontedieren. Vele zaken blijven puur op grond van gewoonte bestaan en zijn zelfs transgeneratieel. Wij moeten dus inspanningen doen om te denken en te functioneren in termen van bottom-up autoriteit. Daarnaast: de meeste mensen die nu nog binnen de machtspiramiden functioneren zullen niet bereid zijn hun positie op te geven. Het wordt dan een gevecht. Vooral binnen de politiek zal men die macht willen behouden. Toch zijn er maar twee mogelijkheden: horizontale autoriteit of meer macht.

't Paperke: Vreest u dat de verschuiving of kanteling gewelddadig zal zijn?

Verhaeghe: In Vlaanderen of België moeten we geen bloedige revoluties vrezen. Dat zit niet in onze traditie. Er zijn wel andere vormen van geweld, minder zichtbaar maar even dwingend of zelfs nog meer dwingend. Autoriteit gaat nl. altijd terug op een onderliggend geweld. In het boek geef ik het voorbeeld van opvoeding. Opvoeding gebeurt, zeker bij het kleine kind, op grond van autoriteit en op grond van verschil tussen de twee generaties. Daar komt geweld aan te pas zoals het onthouden van liefde aan het kind. Als een moeder een kleuter kwaad bekijkt en die kleuter wegstuurt, is dat een vorm van geweld. Als dit te vaak gebeurt kan dat psychisch dodelijk zijn voor een kind. Bij wijze van spreken is uitsluiting een zwaardere vorm van geweld dan een kind een tik op de billen geven. De tik op de billen is snel vergeten maar die blik van die moeder en dat wegsturen blijven langer hangen.

't Paperke: Er bestaan (bio en eco) coöperatieven en initiatieven met horizontale autoriteit. Toch blijken velen na een tijdje de wij-zijmentaliteit te ontwikkelen: ingroup en outgroup. De sociale psychologie constateert veelvuldig dat groepen neigen naar het uitsluiten van andere mensen/groepen. Hoe kan men dat wij-zijgevoel tegen gaan en mensen verbinden tot vrijwillige onderlinge solidariteit?

Verhaeghe: Niet alleen in de door jou genoemde groene sectoren bestaat horizontale democratie. Schoenen Torfs is een ander voorbeeld naast Semco (*Braziliaanse multinational, n.v.d.r.*) en andere bedrijven die op een kapitalistische manier werken en winst maken. Toch is je opmerking terecht. Een groep functioneert hoofdzakelijk op grond van het zich afzetten tegen een andere groep. Dat blijkt de aard van het beestje. Hopelijk is sturing naar vreedzame en niet-racistische differentiatie en competitie tussen groepen mogelijk. Zo ondervinden we dankzij het voetbal minder oorlog. Vroeger bevochten de

steden elkaar terwijl de voetbalploegen dat nu hebben overgenomen. Af en toe valt er tijdens de match wel eens een klap maar Brugge en Gent bevechten elkaar niet meer zoals tijdens de 30-jarige oorlog. Er zijn meer geciviliseerde vormen om met groepsverschillen en groepscompetitiviteit om te gaan.

't Paperke: Sommige scholen worden (zoals u zelf schrijft) opgericht door ouders die hun schouders zetten onder een mooi project. Vaak verzuurt de goede sfeer en strandt het mooie project omwille van het haantjesgedrag van sommige mensen die in het project zitten. Volgens de sociale psychologie houdt zo'n verziekte toestand toch stand omdat er altijd mensen zijn die profiteren van de verziekte situatie. Hoe denkt u dat men dit kan tegengaan?

Verhaeghe: Veel mensen koesteren de illusie van de spontane zelforganisatie waarbij een groep verstandige volwassen mensen vanzelf de juiste beslissingen zal nemen. Dat is identiek dezelfde illusie als die van de 'onzichtbare hand' in economie. Die illusies werken niet. Spontane zelforganisatie resulteert in wat gebeurde met de communes in de jaren '70 met de vrije liefde, peace and love and flower power, nl dat na 6 à 7 maanden zo'n groep gekaapt wordt door de meest mondige figuur. Voor je het weet ontstaat weer een piramide die in het slechtste geval uitmondt in machtsmisbruik. Groepen kunnen alleen functioneren als men een aantal krijtlijnen uitzet die door de groep als dusdanig bewaakt worden. Elinor Ostrom, Nobelprijswinnares Economie, bestudeerde de commons en ontdekte dat ongeveer vier à vijf krijtlijnen bepalen hoe die commons goed kunnen functioneren. Eén: je moet langdurig deel uitmaken van de groep, je kunt dus niet zo maar eventjes langs komen, profiteren van die groep en nadien verdwijnen. Twee: de lusten en lasten van de groep moeten billijk verdeeld zijn volgens door de groep zelf opgestelde regels. Drie: de groep kan die regels te allen tijde wijzigen. Vier: de groep bezit zelf sanctioneringrecht. Als je die vier krijtlijnen toepast kan niemand de groep nog kapen. Telkens is het de groep die beslist, corrigerend optreedt en ingaat tegen die piramide. Ook kunnen zo zeer verschillende groepen ontstaan omdat de groep alles zelf autonoom beslist.

't Paperke: U schetst in uw boek een verontrustend beeld van de maatschappij. Wat als men niet voor uw model en zienswijze kiest, nl. = autoriteit met als grond het collectief? Moet men geen rekening houden met de bijna inherente neiging van sommige mensen om zich op te werpen als de alfa die alles wil manipuleren/controleren voor eigen gewin? Wat met de angst van de modale mens voor verandering en de daaruit voortvloeiende onverdraagzaamheid?

Verhaeghe: Zelf verwacht ik dat het ofwel richting macht ofwel richting nieuwe autoriteit zal gaan. Richting macht betekent niet de ondergang maar we komen wel terecht in een maatschappijmodel dat ik alles behalve interessant vind. Om een voorbeeld te geven: de klimaatwijziging is vandaag het grootste gevaar. De aanpak van dit probleem zou best horizontaal geregeld worden en niet via de huidige financiële machten die alleen kijken naar hun korte termijnbelangen. Bruno Tobback verwoordde dat zeer goed toen hij nog minister van Leefmilieu was: *'Ik weet perfect wat ik moet doen om de klimaatwijziging voor een stuk tegen te houden maar als ik dat doe raak ik de volgende keer niet meer verkozen.'* Hij begrijpt de nieuwe evolutie niet, want in zijn redenering dwingt hij enkel maatregelen af terwijl de huidige politicus beter op stedelijk en niet op landelijk niveau met de burger zou communiceren. Hij moet zoveel mogelijk informatie geven, oplossingen aanbieden en vooral in dialoog treden met de burgers om gezamenlijk oplossingen uit te werken. Vraag de Gentse inwoners wat ze als stad kunnen doen tegen de klimaatwijziging. Met welke beslissingen kunnen de Gentenaars leven? In welke richting willen ze hun leefomgeving herdenken? Dat is deliberatieve democratie. Door deze aanpak neemt men goede maatregelen op middellange termijn die door de bevolking gedragen worden.

't Paperke: Kunt u voorbeelden geven?

Verhaeghe: In het Gentse was ik ooit betrokken bij een project voor een psychiatrisch centrum waar geïnterneerden zouden behandeld worden. Dat project (FPC Gent, n.v.d.r.) werd uiteindelijk met de hulp van een VLD-minister door een privéorganisatie gekaapt. Wij hadden alle medewerking van de stad en de vzw kreeg alle gronden voor een symbolische euro. Van in het begin wisten we dat de omwonenden bezwaren zouden hebben: gevaarlijke gekken zouden in hun buurt komen wonen! Zoals bij een eerder project in het Brusselse waar we een gezinsvervangend tehuis voor delinquente jongeren midden in een woonwijk hebben gezet, organiseerden we in het Gentse informatievergaderingen voor

de omwonenden. We gingen zoveel mogelijk van huis tot huis om informatie te geven met als doel die mensen bij het project te betrekken. Ze konden voorstellen doen met als gevolg dat er geen enkel protest kwam. Zet mensen zonder enige inspraak voor een voldongen feit en de buurt staat op zijn kop.

't Paperke: Bewijst de rioolbagger op sociale media niet dat vele mensen slecht geïnformeerd zijn, daarvoor vrijwillig kiezen en op internet enkel zoeken naar info die hun ideeën en meningen bevestigen/versterken?

Verhaeghe: Over rioolbagger op sociale media heb ik mijn mening bijgesteld. Voordien had ik een beetje het misplaatst superioriteitsgevoel van de intellectueel. Ik keek neer op de domigheden die daar verteld worden. Maar toen las ik het boek 'De barbaren' van de Italiaanse auteur Baricco Alessandro. Dat boek bevat vier samengebundelde essays en gaat over het internet in zijn geheel en de sociale media als onderdeel daarvan. Baricco vertrekt vanuit het idee dat de lezer een intellectueel is die het internet min of meer barbaars vindt. Wanneer je het boek echter uitgelezen hebt ben je ervan overtuigd geraakt dat het internet voor een compleet nieuwe vorm van democratisering zal zorgen, nl voor democratisering op vlak van kennis.

Daarnaast: ja, er is enorm veel sociale bagger maar dat komt omdat wij op dit ogenblik *digital infants* zijn met *digital natives* die amper zijn zo groot zijn (de prof houdt zijn hand een meter boven de vloer). Zelf ben ik wat het internet betreft deels opgevoed door mijn kinderen. Zij gaven mij veel informatie. De jonge generatie is simpelweg veel sneller weg met internet dan de oudere generatie. Wij allemaal moeten er nog mee leren mee omgaan. Als zelfs Willem Elias, decaan van de faculteit Psychologie te Brussel, in staat is om domme dingen op Facebook te schrijven... Die man is geen idioot hoewel hij iets ongelooflijk doms deed. Eerst en vooral vind ik zijn soort gedachten fout. En als hij die dingen dan toch denkt, zou hij moeten weten dat hij zal hangen als hij die op het internet plaatst. Zo ook met cyberpesten. Kinderen hebben altijd andere kinderen gepest maar volwassenen gingen daar vroeger veel beter mee om - ook dat is autoriteit. Als kind leerden wij zeer snel twee dingen die nooit mochten: lachen met iemands lichaamsgebreken en lachen met iemands naam of er een scheldwoord van maken. Dat werd streng aangepakt en je deed dat dus niet. Nu gebeurt dit soort uitlachen wel op scholen. De volgende generatie ouders zal hun kinderen daar ook digitaal in moeten opvoeden.

't Paperke: Het is dus wachten op de volgende generatie ouders met zelf voldoende digitale kennis om bij zulke zaken op social media in te grijpen?

Verhaeghe: Een tijdje geleden werden binnen de politiek een aantal e-mails gelekt waarin wat werd gescholden en zo en plots werd dat dan gepubliceerd terwijl het niet voor publicatie bedoeld was. Het waren privémails. Een politicus merkte op dat het gewoon ging om kletspraat van mensen die nauwelijks beseften dat de hele wereld meeluistert bij hun gesprek. Privé betekent dat ik je goed ken en je dingen vertel die ik aan niemand anders zou toevertrouwen. Als ik je die dingen via Facebook vertel, moet ik goed beseffen dat niet alleen jij maar ook 270 andere mensen meelesen die mijn bericht onmiddellijk kunnen delen en rondsturen. Wij beseffen dat blijkbaar te weinig. Er is een onderscheid tussen privécommunicatie waarbij je ervan uitgaat dat de ander verstandig genoeg is om dat niet onmiddellijk aan de grote klok te hangen, en er is de conversatie via sociale media. Zonder die sociale media was iemand als DSK (*Frans politicus en ex-IMFbaas Dominique Strauss-Kahn kwam door verschillende zedenzaken in opspraak, n.v.d.r.*) 20 jaar geleden Frans president kunnen worden. Wat hij zoal deed had men in de doofpot gestopt terwijl de hele wereld er nu van wist.

't Paperke: Hoe groot is de kans dat sociale controle negatief uitdraait en mensen voor kleine fouten wereldwijd gevisieerd worden en hun leven kapot maakt?

Verhaeghe: Intrinsiek bestaat dat gevaar. Maar: zelf heb ik als kind de klassieke vorm van autoriteit meegemaakt. Als ik moet kiezen tussen de irrationele angst tegenover een goddelijke figuur die mij in een hiernamaals zal straffen en mij voor eeuwig en drie dagen zal doen branden in de hel of de rationele angst voor sociale controle en dat ik moet oppassen want dat de burens meekijken, weet ik het wel. Over de tweede optie kan ik controle hebben terwijl over dat eerste nooit.

't Paperke: Is die angst voor sociale controle ook niet gebonden aan groeps grootte? In een klein dorpje lijkt sociale controle groter dan in een stad.

Verhaeghe: Ja maar er is de nieuwe mooie term 'lokaal'. Jouw generatie zal op een bepaalde manier weer lokaal leven in gemeenschappen. In de steden groeperen jonge mensen zich terwijl we toch in een globale wereld leven. Mijn jongste zoon bijvoorbeeld was snel weg met het internet en ipv te gaan spelen met zijn schoolvriendjes zat hij met hen te chatten terwijl ze amper twee straten verder woonden. Hij vond dat gemakkelijker dan zijn fiets te nemen en naar hen toe te rijden. Zodra hij Engels kende begon hij ook te chatten met kinderen uit andere landen en werd hij met hen bevriend. Daar gaat die globale/lokale wereld over. Je kunt ontsnappen aan dat lokale, je zit er niet meer in vast.

't Paperke: Hoe verklaart u dat de modale burger voor wie de neoliberale dogma's (groei = meer werkgelegenheid + afbouw sociale zekerheid) zeer nadelig zijn, toch niet wakker geschud wordt en ook studenten zich braafjes blijven plooiën naar de huidige maatstaven? Veel studenten kiezen bewust een richting in de hoop later tot de rijkere klasse te kunnen toetreden.

Verhaeghe: Dit is een combinatie van angst en indoctrinatie. Iedere ideologie stelt zich voor als het correcte spiegelbeeld van de werkelijkheid. Volg je die ideologie niet, dan ben je dom of een softie. Dat was zo voor de katholieke ideologie, nu geldt dat voor de neoliberale ideologie en dat zal straks gelden voor de volgende ideologie. Terwijl elke ideologie een interpretatie van de wereld is. Elke ideologie begint als een goede en een noodzakelijke correctie op de vorige ideologie op het ogenblik dat die een karikatuur van zichzelf werd. Het neoliberalisme kwam op tijdens de jaren 80-90 en was een noodzakelijke correctie op een vorige ideologie die een karikatuur van zichzelf was geworden. Het idee van loon naar werken, het naar voor schuiven van het individu dat excelleert en zijn talenten ontplooit was toen een goed idee. Maar nu beleven wij de karikatuur van die ideologie. Nu zijn er veel meer nadelen dan voordelen aan verbonden en veel mensen zien in dat die ideologie op economisch vlak is mislukt. Ook de economen erkennen dat en geloven niet meer in de zogenaamde vrije markt. Studenten volgen dat achterhaald model deels uit angst voor de toekomst en deels door indoctrinatie. Ze krijgen heel vroeg te horen dat ze moeten kiezen voor een studie die werkzekerheid en geld biedt. Die angst is irrationeel en stamt uit het vroegere katholieke en burgerlijke principe 'hou ze angstig en dom'. Studenten zouden beter bang zijn voor een auto-ongeluk want die kans zit er dik in als ze met de wagen rijden en voor de klimaatsverandering. Maar voor die dingen is niemand bang terwijl puur rationeel net dat de dingen zijn die ons écht bedreigen.

't Paperke: Waarom bestaat solidariteit vaak enkel uit impulsieve opstoten die snel doven waarna men terugkeert naar de orde van de dag? Hoe kunnen we een duurzamere solidariteit stimuleren?

Verhaeghe: Impulsieve solidariteit ontstaat door plotse confrontatie met noden. Men ziet schrijnende beelden van vluchtelingen en verdronken kinderen waardoor men onmiddellijk bereid is te helpen. Na een tijdje ebt dat gevoel weg en dat is niet zo vreemd. Daarnaast bestaat de structurele vorm van solidariteit die door ons op duurzame wijze georganiseerd wordt en nu duidelijk internationaal tekort schiet. Uiteindelijk zijn belastingen en sociale zekerheid onze structurele vorm van solidariteit. Ook daar zie je weer dat neoliberale verhaal, het zogenaamde overheidsbeslag. Heel grappig: daarbij stelt men de overheid voor als een soort boze instantie die beslag legt op je middelen. Dat is een compleet verkeerde manier van voorstellen. Wij betalen belasting en staan dus een deel van ons geld af voor onze openbare infrastructuur, voor deze universiteit waar jij bijna gratis kunt studeren, voor het wegnen, voor gezondheidszorg, enz. Dat is dus geen *beslag* maar een vorm van groepssolidariteit met als doel onze gemeenschap goed te laten functioneren. Neem dat weg en je krijgt Amerikaanse toestanden. Dan betaal je 40.000 euro voor je inschrijvingsgeld en als je niet uit de gegoede klasse komt, kun je nooit naar een universiteit omdat jouw middelbaar onderwijs ondermaats was. Onze structurele vorm van solidariteit vind ik de belangrijkste en die hebben wij op nationaal niveau - zolang het nog duurt - maar op internationaal niveau hebben wij dat veel te weinig.

't Paperke: Hoe kunnen we die structurele vorm van solidariteit meer aanmoedigen?

Verhaeghe: Eerst en vooral moet men de juiste terminologie gebruiken en niet meer toelaten dat mensen spreken in termen van overheidsbeslag want dat klinkt alsof de staat een rover is die ons komt bestelen. Daarnaast moet er zeker in België veel meer transparantie komen over wat er met ons belastinggeld gebeurt. Want er wordt mee gesjoemeld, er wordt slecht mee omgesprongen. In de Scandinavische landen, bv Zweden, zijn de belastingen minstens even hoog als bij ons of zelfs hoger maar de Zweedse burger kan zeer goed volgen wat men met zijn geld doet. Daar hoor je de mensen

nauwelijks klagen en is er ook nauwelijks belastingontduiking. In België denken we echter nog steeds feodaal. We zien dat de kasteelheer onze 'tienden' afpakt en die dan verbrast. Terwijl in een moderne sociale democratie de belastingen moeten dienen om ons onderwijs, de gezondheidszorg en onze infrastructuur mee te financieren.

't Paperke: Hoe gaat een horizontale autoriteit met deze problemen om?

Verhaeghe: Er zullen altijd leidersfiguren zijn en een bepaalde hiërarchie maar er is een andere organisatiestructuur. Men redeneert in termen van knooppunten. Bepaalde mensen bezetten een bepaald knooppunt omdat ze de competenties hebben die bij dat knooppunt horen. Binnen een piramidale structuur staat bovenaan een man - het zijn bijna altijd mannen - en die heeft de verantwoordelijk voor alles. Dat leidt heel snel tot machtsmisbruik. Daarnaast moet die man beslissen over zaken waarover hij niets weet. Zelf werd ik 20 jaar geleden vakgroepvoorzitter en moest ik plots het financieel beheer doen terwijl ik daar niets over wist. Het zou veel interessanter zijn als binnen een grote vakgroep een aantal mensen met verschillende competenties elk doet waarin hij/zij goed is. Typisch voor de toenmalige piramidale structuur was dat elke beslissing moest ondertekend worden door de rector. Eén enkele figuur besliste over alles en dat is een beetje idioot, hé.

't Paperke: Een nieuwe horizontale democratie kan waarschijnlijk niet zonder revolutie. Wie van ons zal die 'revolutie' willen dragen? Iedereen heeft immers de reflex blij te zijn met bestaande verworvenheden en heeft de neiging die te beschermen.

Verhaeghe: Een revolutie kan ook een verschuiving zijn. Het kan geleidelijk gebeuren. Nu moeten velen nog niet kiezen en worden ook niet gedwongen tot keuzes die aansluiten bij hun overleving. Steeds meer andere mensen hellen stilaan over naar een andere manier van denken en consumeren. Wanneer er maatschappelijke vooruitgang is, is er ook een terugslag. De Hegeliaanse actie-reactie. Niet lang geleden vroeg men aan *Susan Neiman*, een zeer bekende Amerikaanse moraalfilosofe of het racisme tegenover zwarten in de VS niet is toegenomen. Natuurlijk is dat toegenomen, zei ze, zeker in het zuiden, omdat Amerika een zwarte president heeft. Maar ze vindt het een vooruitgang dat er voor het eerst een zwarte president is. Die negatieve reacties betekenen dus geen achteruitgang. Idem dito met consumptiegedrag. Primark en co zijn een tegenreactie op de progressieve bewegingen die gaan voor eerlijke prijzen. Grootwarenhuizen en verkoopsorganisaties beseffen dat het marketinggewijs beter is als ze kunnen uitpakken met ecolabels. Delhaize, Carrefour enz gaan voor duurzame visserij en verkopen enkel nog vis met dat label. IKEA zet zich in voor ecologische houtwinning. Die bedrijven doen dat omdat zij weten dat de consument daar op let. Er is een goede beweging bezig is waardoor geen revolutie nodig zal zijn. En die beweging - typisch voor bottom-up - doet zich in eerste instantie in de steden voor. De steden zijn de huidige sociaal-politieke laboratoria. Gent is daar een goed voorbeeld van. Mechelen en Genk ook.

't Paperke: Wie gaat het gewicht in de schaal leggen om dingen te veranderen? Hangt de omslag naar een betere, meer gelijkwaardige maatschappij af van het geweten van de rijkere burgers?

Verhaeghe: Studies tonen aan dat maatschappelijke veranderingen gebeuren wanneer een kleine groep, ongeveer 20% van de bevolking, het voortouw neemt en de maatschappij doet kantelen - op voorwaarde dat ze voldoende media-aandacht krijgt. Maar: mensen verwachten dat veranderingen binnen de twee jaar een feit zullen zijn terwijl het hier over processen gaat die zeker 15 jaar duren alvorens duidelijk zichtbaar geïnstalleerd te zijn.

't Paperke: Heeft u nog opmerkingen die u aan de lezers van uw boek wenst mee te geven?

Verhaeghe: In het boek wilde ik het onderscheid tussen macht en autoriteit naar voor schuiven. Dat verschil moeten studenten zien en begrijpen. Mijn boek lezen kan hen daarbij helpen, ook in hun eigen leven en bij het leiden van een organisatie. Het slotwoord van *Erwin Mortier* is zeer mooi (zie: <http://paulverhaeghe.psychoanalysis.be>): hij zegt dat je het met mij niet eens hoeft te zijn maar dat het je denken wel zal aanscherpen. Als het boek dat verwezenlijkt, ben ik blij. Daarnaast heb ik het in mijn boek ook over autoriteit en opvoeding.

Een kind is onderworpen aan de ouderlijke macht waarmee men doelt op ouderlijke autoriteit. In het boek citeer ik een jonge vader die het niet meer zo had voor democratie met vierjarigen. Schitterend

verwoord! Als ouder moeten wij beslissingen nemen over het hoofd van onze kleine kinderen heen. Men moet niet discussiëren over bedtijd van een zesjarige of hoelang die naar tv mag kijken. In jeugdbewegingen spreekt men over jongvolwassenen maar die zijn nog niet volwassen. Men moet die jongeren zeker betrekken bij de beslissingen maar als leidinggevende heb je de verantwoordelijkheid om die beslissingen zelf te nemen en je zult er ook op aangesproken worden als er iets verkeerd loopt; dat is zelfs wettelijk geregeld. In Nederland krijgt mijn boek veel aandacht en stelt men mij systematisch vragen over opvoeding. Door de doorgedreven antiautoritaire opvoeding is er bij onze noorderburen duidelijk een probleem ontstaan. In België was dat nooit zo uitdrukkelijk het geval.

't Paperke: Hartelijk dank voor de tijd die u nam om mijn vragen te beantwoorden!

Q & A

't Paperke: Waar leest u het liefst een goed boek?

Verhaeghe: Thuis in de zetel.

't Paperke: Welke film moet iedereen volgens u gezien hebben?

Verhaeghe: The life of Brian.

't Paperke: Naar wie kijkt u op?

Verhaeghe: Giordano Bruno, een figuur uit de Verlichting: hij kwam altijd op voor zijn standpunten (en raakte daardoor op de brandstapel, n.v.d.r.).

't Paperke: Waar kan men u vinden tijdens een avondje uit?

Verhaeghe: Bij vrienden aan tafel met lekker eten, een goed glas wijn en de hele nacht babbelen.

't Paperke: Wat is uw lievelingsgerecht?

Verhaeghe: Ik heb geen lievelingsgerecht maar wel een voorkeur voor Italiaanse keuken.

't Paperke: Wat is uw lievelingskleur?

Verhaeghe: Ik ben kleurenblind en kan rood, bruin en groen niet goed onderscheiden. Ik vind het vreemd dat men maatschappelijk zo weinig stilstaat bij het feit dat 1 man op 5 Daltonisme heeft.

't Paperke: Welk land heeft u nog niet bezocht maar staat op uw bucket list?

Verhaeghe: Zuid-Amerika als continent. Daar ben ik nog niet geweest.

't Paperke: Wat was tot nu het mooiste moment in uw leven?

Verhaeghe: De geboorte van mijn kinderen en mijn kleindochter.

't Paperke: Wat trekt u aan in Christine Lagarde (baas IMF)?

Verhaeghe: Ze is de man die ik altijd had willen zijn. Ik ken haar niet. Haar naam is grappig, ze heet Lagarde en is hoofd van het IMF.

't Paperke: Zou u op de rode loper een knalgroene das/strik dragen indien het decorum dit vereist?

Verhaeghe: Natuurlijk want ik zou het verschil niet zien!

Op 24 november geeft professor Verhaeghe een lezing in Gent voor de studentenvereniging 't

Zal wel gaan: <http://student.ugent.be/tzal/uitgebreide-kalender/>

Autoriteit: Oplossing of Probleem

Paul Verhaeghe over zijn boek, uitzonderlijk in Auditorium D (Blandijnberg)

Wanneer? dinsdag 24 november om 20.00 uur